

Tilburg University

Een optelsom van ons recht

Prins, J.E.J.

Published in:
Nederlands Juristenblad

Publication date:
2014

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Prins, J. E. J. (2014). Een optelsom van ons recht. *Nederlands Juristenblad* , 89(31), 2171-2171.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Een optelsom van ons recht

31 Voor 1200 werknemers van Philip Morris in Bergen op Zoom, was 28 augustus daar de laatste werkdag. Inmiddels onderhandelt de gemeente over nieuwe vestigingen op het bedrijfsterein. Grote kans dat deze nieuwe bedrijvigheid een ander karakter kent dan die van sigarettenproductie. Met technologische ontwikkelingen, veranderende consumentvoorkeuren en internationalisering wordt het namelijk noodzakelijk, maar ook eenvoudiger om productieketens in verschillende taken op te knippen. Deze taken worden dan niet langer op één locatie, maar mondiaal verspreid uitgevoerd. Waar dat precies is, hangt af van overwegingen als relatieve loonkosten, lokale kwaliteitsstandaarden, fiscale ruimte, nabijheid van afzetmarkten en mogelijkheden om bedrijfsprocessen via ICT op afstand te sturen. Het bekendste voorbeeld van deze met de term *global value chain* aangeduide ontwikkeling, is de productie van de Boeing 787 *Dreamliner*. Ongeveer 70% van dit vliegtuig wordt gefabriceerd door meer dan 40 bedrijven op ruim 130 productielocaties.

Voor Nederland biedt de ontwikkeling kansen op werkgelegenheid en economisch herstel. Maar anders dan voorheen betekent het dat de aandacht niet primair gericht moet zijn op het hierheen halen, of voor ons land behouden van een allesomvattend productieproces van één bedrijf. Kansen liggen er nu in het meepikken van een graantje uit de *global value chain* van ettelijke bedrijven. Het is in dit verband dat de term *reshoring* opduikt. Waar in het verleden veelal sprake was van *offshoring* (verplaatsen van bedrijfsactiviteiten naar elders), gaat het bij *reshoring* om terughalen van werk uit het buitenland dan wel niet meer uitbesteden of in Nederland opstarten van activiteiten. Volgens het kabinet wordt *reshoring* in ons land nog onvoldoende benut. Minister Asscher presenteerde daarom in het kader van de nieuwe begrotingsplannen een kabinetsvisie (brief van 19 augustus 2014) met diverse maatregelen.

Een daarvan is het inzetten van de Participatiewet. Deze maakt het namelijk mogelijk om bedrijven een loonkostensubsidie te geven. De wet is, zoals bekend, bedoeld om de kansen op (regulier) werk voor mensen met een arbeidsbeperking te vergroten. Bedrijven kunnen subsidie ontvangen om het verschil tussen de loonwaarde van werknemers met een arbeidsbeperking en het wettelijk minimumloon te compenseren. Met de Participatiewet en daarmee de loonsubsidie in de hand, kan het voor bedrijven aantrekkelijk zijn (weer) bepaalde werkzaamheden in Nederland te laten verrichten. Tegelijkertijd worden de kansen van mensen met een arbeidsbeperking vergroot. Maar het inzetten van de Participatiewet voor het terughalen naar of behouden van werk voor ons land legt wel de - niet in de kabinetsvisie geadresseerde - vraag op tafel waar de grenzen liggen. Stel, ons land zou de loonkosten drukken door massaal en structureel voor niets of met (loonkosten)subsidie uitkeringsgerechtigden in te zetten bij het *reshoren* van activiteiten? Het voordeel is niet alleen dat hiermee onze concurrentiepositie wat betreft lage-lonen-lasten flink toeneemt. Het mes snijdt aan nog een tweede kant, omdat ook de uitkeringslasten omlaag

gaan. Het nadeel, of liever gezegd, het risico, is echter dat we op enig moment de grens met oneerlijke steun of protectionisme passeren omdat regels inzake staatssteun, mededinging en (on)eerlijke concurrentie worden overtreden. Aanleiding, kortom, voor een discussie over de rol van de veelal op klassieke bedrijvigheid geënte en tot het Westen beperkte, concurrentieregels bij bedrijvigheid die zich niet typeert door een in één land geclusterd productieproces, maar mondiaal verspreide takendistributie. Meer dan in het verleden zullen bedrijven, maar ook landen, op een mondiaal niveau hebben te concurreren met niet alleen hun arbeid en kennis, maar ook vestigingsklimaat. In China maakt men zich dan echt niet druk over staatssteun. En daarmee hebben staatskapitalistische bedrijven op voorhand een voorsprong. Roomser dan de paus zijn, impliceert voor Europa onherroepelijk kansen laten liggen in de *beauty contest* van meest aantrekkelijk vestigingsklimaat. Begin september meldde de Economist dat de VS en Mexico in deze *contest* de stijgers en Brazilië en enkele Oost-Europese EU-landen de dalers zijn.

Natuurlijk: voor de top van mondiaal opererende bedrijven zal het niet doorslaggevend zijn dat ons land looncompensatie aanbiedt via de Participatiewet. Een scala aan overwegingen - fiscale tarieven, ontslag, pensioen, IP-bescherming, etc. - speelt evenzeer mee. En ieder bedrijf maakt daarin zijn eigen afwegingen. Maar dat op de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat via wet- en regelgeving valt te sturen en daarmee bedrijven zijn te verleiden tot *reshoring* van bepaalde taken, is duidelijk. Illustratief is het eerder dit jaar verschenen Britse onderzoek naar *reshoring* (Backing Brittan - www.eef.org.uk), waar niet alleen met loonkosten, maar ook rechtszekerheid wordt geëtaleerd.

Maar hoe valt - vanuit het perspectief van een ondernemer - de optelsom te maken van alle mogelijke voor- en nadelen die geldend recht in een bepaald land met zich meebrengt? Voor mondiaal opererende bedrijven is het verre van eenvoudig de bredere afweging te maken aan welk land de bedrijfsactiviteiten te gunnen. In de VS wordt daarom gewerkt aan een instrument dat inzicht biedt in de opeenstapeling van juridische regimes die het vestigingsklimaat in positieve dan wel negatieve zin beïnvloeden. Naar voorbeeld van dit *Reshoring Initiative* (<http://www.reshorennow.org/>) wordt in ons land onder leiding van de Tilburgse hoogleraar Wiltshagen een zgn. *total cost of ownership*-model ontwikkeld. Ambitie is om aan de hand van informatie die met behulp van dit model bijeen wordt gebracht, bedrijven in staat te stellen een goede inschatting te maken van wat de (juridische) kosten zijn van een vestigingsplaats. Het is een voor de BV-Nederland noodzakelijk, maar tegelijkertijd uitdagend initiatief. En het zet aan tot verder denken. Want zou het model uitsluitend dienst kunnen doen voor een afweging bij economische waarden - zoals bij vestigingsklimaat, of zou het ook toepassing kunnen vinden bij zachtere waarden als mensenrechten- of procesklimaat?

Corien Prins